

Deu anys de Jornades de Formació de Crítics de *Faristol* o qui critica els crítics.

En aquest número d'aniversari –setanta-cinc *Faristols*!– també és el moment de rememorar una altra efemèride: els deu anys de l'inici de les Jornades de Formació de Crítics de *Faristol*. Formació de què? Però no havíem quedat que de crític se'n neix?

De crític se'n neix o t'hi fas?

Diuen els set savis de l'antiguitat que un dia un escriptor et d'estar per casa passejava entre oliveres al Peloponès a la recerca de la inspiració. En saltar d'un bancal a l'altre es trobà cara a cara amb la Gorgona, que, veient-se emmirallada en aquell homenet, en comptes de deixar petrificat el pobre home li transmeté la capacitat de deixar de pedra escriptors, il·lustradors i editors amb una sola frase. I és així com va néixer el primer crític literari.

No sé què hi deu haver de cert en el mite, però sembla que quan els crítics agafem la ploma –o el teclat– se'ns accelera el cor, una suor freda ens baixa per la nuca i enfilem un rosari de mots, cadascun més florit que l'anterior, per amagar la sagnia, la dissecció forense del pobre llibre escollit. És aleshores quan la frustració de no haver estat baula d'aquell llibre fa que el crític esmoli l'entèniment i no deixi escriptor, il·lustrador o editor amb la testa a lloc.

Però com que el crític també ha de menjar, desconfieu d'aquell que no talla la llista d'adjectius grandiloqüents amb un «però...»: de ben segur que cobra d'un editor que li paga un viatge a Rússia per a tota la família, un latifundi a l'Argentina o unes sessions de dansa del ventre en un local de Santa Coloma de Gramenet.

I és que els crítics de debò som impecables, intocables, insubornables i, molt especialment, tocats pel do de la certesa i la veritat. O no?

Per on comencem?

Situem l'inici de l'article en el 2002. En aquelles dates en Pep Molist i un servidor vam rebre l'encàrrec de la Teresa Duran, que aleshores era la directora de la revista *Faristol*, de reflexionar, coordinar i proposar canvis en l'apartat de crítiques de la revista.

Sabiem que rebíem un llegat de feina feta amb empena i bona voluntat per part d'un equip on participaven educadors, bibliotecaris i algun o altre escriptor i il·lustrador. Era un equip que havia fet una tasca ingent en pro de l'orientació i difusió de la nostra literatura per a infants i joves, i que s'havia convertit ja aleshores en tot un referent de la crítica infantil i juvenil dels autors catalans.

Ens vam agafar la feina encomanada per la Teresa Duran amb empena i ganes. I nosaltres, que ens crèiem servents de la veritat, aviat ens vam adonar que a la secció potser li mancava coherència interna, una coherència de criteris, tant formals com de fons, que ens permetés anar tots plegats sota el mateix paraigua en l'apartat de crítiques de la revista. L'extensió, els criteris de valoració, la formació o la dedicació era dispar en el material entregat. I és arran d'aquesta constatació que es va començar a gestar la idea d'una possible formació de l'equip de crítics.

Sembla que tot va sorgir quan tots plegats ens vam preguntar: qui critica els crítics? És una pregunta d'aquelles que fan mal, a imatge i semblança d'aquella que ens feia l'àvia: «I tu, guapo, qui estimes més, el pare o la mare?».

També sabíem, però, que la dedicació dels crítics a la revista, amb el que suposa de compromís cap a la nostra literatura, era mal compensada, tant en temps com econòmicament. I és per això que tant al Pep com a mi ens sabia greu demanar-los un esforç addicional: la dedicació d'una o dues jornades de formació, debat i reflexió sobre la nostra tasca com a crítics. També érem conscients que l'autoflagel·lació –ai!, uix!– no sempre podia ser ben assumida per part de l'equip de crítics, amb nosaltres al capdavant.

Malgrat tot, però, la proposta va ser recollida

En nuestra sociedad, la lectura sigue sin ser un ejercicio normalizado, porque no es entendida ni aceptada como un derecho ciudadano de primera necesidad y porque no ocupa un lugar preferente en el tiempo de ocio de los españoles. Por eso es tan importante que publicaciones como *Faristol* sugieran lecturas de LIJ con criterios sólidos, objetivos e imparciales, destacando la calidad literaria de los textos y la adecuación de las obras a los intereses y capacidades de los lectores.

Hoy, la posibilidad de acceder a la lectura desde diferentes soportes no debe asustarnos. La humanidad ya leyó literatura en diferentes soportes, algunos de los cuales, cuando se implantaron, resultaron muy extraños: escuchó literatura de boca de juglares o sobre los anfiteatros o cantada por trovadores que se acompañaban de liras o laúdes; leyó literatura escrita en tablas, papiros, pergaminos, códices o papel; ahora la lee en pantallas. Cambia el soporte, pero la literatura continúa.

Pedro C. Cerrillo (CEPLI. Universidad de Castilla-La Mancha)

amb entusiasme pels membres antics i nous de *Faristol*, i aviat es va organitzar, a la casa familiar que la família Duran té a Matadepera, la primera Jornada de Formació de Crítics de *Faristol*. Allí vam ser rebuts per les autoritats locals, la banda municipal i el botxí del poble, que esperava rebre de nosaltres nombrosos encàrrecs. Aleshores ja corria el mes de maig de 2003.

La jornada es plantejava amb l'objectiu següent: «La Jornada de Formació de Crítics ha de ser un excel·lent mitjà per arribar a assolir una major expertesa per part de tots i de cada un dels membres de l'equip de crítics de *Faristol* a fi i efecte d'arribar a oferir un servei el més eficaç possible als diferents estaments relacionats amb l'orientació de la lectura infantil i juvenil». I així es va expressar en la carta enviada a tots els membres de l'equip.

I com aconseguir-ho?

Doncs vam creure adequat que la formació s'orientés a l'assoliment de criteris per a l'elaboració de crítiques el més objectives i professionals possibles, uns criteris compartits i elaborats a partir del debat i la formació de tot l'equip amb el compromís de millora individual i col·lectiva de la nostra feina.

Crèiem, i seguim creient, que aquesta tasca de ben segur que repercutiria positivament en la qualitat de la revista *Faristol*, convertida ja en aquell moment en el referent obligat per a tots els professionals relacionats amb la LIJ catalana del món mundial.

També vam comunicar als crítics que «una crítica veraç, basada en criteris d'objectivitat i suportada per un col·lectiu professional,

serveix com a referent i pal de paller per, conjuntament amb escriptors, editors, il·lustradors, etc., aconseguir una literatura infantil i juvenil de qualitat. I, sense cap mena de dubte, la qualitat és sinònim de major nombre de lectors». I en cada número intentem que aquests principis de qualitat estiguin sempre al servei del col·lectiu de professionals que d'una manera o altra envolten el món de la literatura infantil i juvenil.

Un cop marcats els principis bàsics que van dur a la creació de les jornades –i d'això ja en fa deu anys–, vam iniciar un debat en forma de correu electrònic –aleshores no existien els xats, whatsapps, piulades i tota la pesca– per descobrir quins temes eren els que inquietaven més els crítics, i també per buscar persones de vàlua rellevant que fossin capaces d'esquarterar les nostres crí-

tiques i fer-nos sortir els colors –ai!, uix!

Fou aleshores quan van començar a aparèixer algunes inquietuds que d'una manera o altra tots els membres de l'equip havíem tingut però que només s'havien expressat a títol individual, unes inquietuds que des d'aquell llunyà 2002 s'han anat repetint, però cada volta amb un grau superior de concreció i anàlisi per les reiterades jornades de formació de l'equip.

Resumint-les, aquestes inquietuds eren:

La literarietat: què és i què no és literari? D'això se'n derivà un plantejament sobre allò que és o no és bo segons els criteris objectius possibles.

La il·lustració: com i què valorar-ne?

Els àlbums infantils: gènere i classificació.

La novel·la i la seva estructura.

Els llibres de coneixements i tots els complements.

75 números
de *Faristol*

Más que una ventana

Faristol es una ventana para mostrarnos la LIJ catalana, así podemos tener un contacto muy cercano y práctico de la realidad, las preocupaciones, autores, ilustradores y obras publicadas, y también del mundo que está alrededor del libro infantil (tiendas, librerías, bibliotecas, etc.).

Hace años que recibo la revista y para mí es un cordón umbilical que me une a la LIJ catalana, porque aunque *Faristol* es una revista desde y para Cataluña, también es una revista que nos acerca a otros a esa realidad. Las preguntas que hacía el consejo de redacción, y que ahora echo de menos, tenían un punto de ironía que mostraba la preocupación por la LIJ, pero también servían para confirmarme que las preguntas eran (y seguramente serán) las mismas ahí y en otros países. Las entrevistas y artículos, por su parte, me han servido para conocer mejor a algunos creadores que conocía a través de sus obras (normalmente traducidas), y las abundantes reseñas, para mí uno de los grandes valores de la revista, dan un panorama bastante completo y real de la LIJ catalana. *Faristol* es una ventana que también sirve para que nosotros, en el País Vasco por ejemplo, conozcamos y reflexionemos un poco sobre nuestra literatura. Moltes gràcies, esherrik asho.

Xabier Etxaniz (Universidad del País Vasco)

El llenguatge: nivells, qualitat, estructures bàsiques, etc.

Les traduccions: com valorar-les respecte a l'original, referents, etc.

I, molt especialment, com afilar els ullals davant d'un text que no té dret a existir? (Només de pensar-hi ja em cau la bava...).

També han anat apareixent altres temes potser no tan propis de l'obra crítica, però del mateix interès per a l'equip, com ara conèixer de primera mà la tasca dels llibreters; quin servei fa la crítica als professionals del ram i com millorar-lo; quins llibres, per a quines edats o com i què valora un editor en l'avaluació d'un original; què pensen els lectors infants i joves, etc.

Des d'aleshores, any rere any les Jornades de Formació de Crítics s'han succeït en diversos indrets —a l'Ateneu Barcelonès, a la seu del Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil o al Gremi d'Editors de Catalunya—, i s'han convertit en un punt de trobada de tot l'equip on es debat de forma plana i oberta a l'entorn de la nostra feina. Però ai del qui s'atreveixi a posar en dubte els directors...

La nostra tasca, aquesta de la formació de crítics, va haver de néixer sense pare ni

mare, ja que no tenim coneixement que se'n faci més en cap altre lloc de tot l'Estat.

Com funciona una Jornada?

El seu funcionament és molt simple i, alhora, eficaç i pràctic: arran de l'exposició de temes escollits per l'equip de crítics, es busca un expert o grup d'experts que els desenvolupi en una conferència o taula rodona, i a continuació s'obre el debat entre tots els membres de l'equip de crítics. Al llarg d'aquest debat s'intenta donar resposta a tots els dubtes i creences que cada membre de l'equip pot haver-se plantejat a partir de l'exposició del tema o que pot tenir de manera prèvia a la presentació del tema escollit.

És d'aquesta manera que en aquests anys hem acordat, entre altres elements vertebradors dels nostres principis:

- No dedicar la major part del text de la crítica a l'explicació de l'argument, i centrar-la, sobretot, en la crítica de l'obra: val més una crítica breu i sucosa que una d'extensa i sense grans aportacions ni valoracions personals.

- Situar l'obra dins d'una franja d'edat

aproximada, sabent del cert que aquesta classificació és tan sols una orientació de cara al mediador. L'apartat anomenat «D'interès general» és aquell que engloba les obres adreçades als mediadors de la lectura: estudis de literatura infantil, obres sobre un autor, mestres...

- Incloure una puntuació de l'1 al 4, i sobretot que la puntuació concordi amb allò que diem a la crítica. L'1 és la puntuació més negativa, i el 4, la puntuació destinada només a aquelles obres mestres que segons el crític haurien de ser imprescindibles en totes les biblioteques, a obres que per alguna característica concreta marquen un punt d'inflexió en el tema que tracten, etc.

I qui ha vingut, doncs, fins ara?

Al llarg d'aquests deu anys de jornades, hem tingut el goig i el plaer de poder gaudir de la presència de persones que d'una manera o altra són un referent en la seva tasca en el món del llibre, un elenc de persones disposades a donar el bo i millor de si mateixes sabent que el seu mestratge sempre cau en terra fèrtil.

Hem rebut la visita d'escriptors com Jordi

Una revista útil y necesaria

En época de vacas flacas, noticias como la continuidad de una pequeña y tan especializada revista como **Faristol**, que llega hoy a su número 75, son una auténtica fiesta.

Nacida como uno de los proyectos más representativos del CljCAT, y mantenida con determinación por los sucesivos equipos directivos del Consell, su ya larga trayectoria —nunca fácil, y ahora menos, por los recortes de las subvenciones—, la ha convertido en la publicación de referencia de la literatura infantil catalana.

Sus periódicas selecciones de libros, realizadas por un amplio y fiable equipo de críticos y especialistas, y sus artículos sobre autores, ilustradores, iniciativas editoriales y experiencias de promoción de la lectura, han contribuido a hacer visible la literatura infantil y juvenil de Cataluña, han apoyado el trabajo de maestros y profesores en la formación literaria, y han ido conformando a lo largo de estos años una fuente documental imprescindible para los estudiosos de la literatura infantil y juvenil catalana.

Un proyecto útil, meritorio y necesario, al que no cabe más que desear larga vida.

Victoria Fernández (revista CLIJ. Cuadernos de Literatura Infantil y Juvenil)

A **Faristol** vaig trobar un equip de professionals amb els quals intercanviar lectures i experiències amb els llibres. Com a docent, hi he trobat sempre una eina que mostra als estudiants un mapa de la literatura per a infants en català... Aquest tipus de treball és el que necessita el suport de tots.

Gemma Lluch (Universitat de València)

Puntí, Antonio Ventura o Andreu Ayats; d'experts en literatura i crítics literaris com Carles Geli, Oriol Izquierdo, Alfred Mondria o Marià Marín; d'il·lustradors com Ignasi Blanch, Lluís Farré o Mercè Arànega; de savis i estudiosos de la literatura infantil i juvenil com Gemma Lluch, Marta Luna, Arantxa Bea, Teresa Duran o Ana Díaz-Plaja —aquestes darreres, a més, són membres de l'equip—; de llibreteres com Oblit Baseiria, de Casa Anita, o Sònia Gómez, del Pati de Llibres, i fins i tot d'un grup de lectors adolescents amb voluntat de donar a conèixer més i millor els seus gustos lectors. I també d'un autor de renom en terres gironines, que va dir que vindria i encara l'esperem. Diuen les males llengües que estava recuperant-se d'una nit massa «carregada».

La intervenció dels ponents i els debats que se n'han derivat han donat el seu fruit, i és així com l'equip de crítics, actualment format per vint-i-sis persones de tots els àmbits del món del llibre infantil i juvenil —bibliotecaris, mestres, pedagogs, escriptors, il·lustradors, llibreters...—, i de tota la geografia de parla catalana, ha vetllat per la millora de la crítica en tots aquells aspectes que envolten un gènere massa voltes menystingut gratuïta-

ment en el món de la literatura per la seva ingrata tasca i desconeixement. És a dir, tenim el bo i millor de cada casa!

Sabem que en aquests deu anys hi ha hagut canvis, que la LIJ ha evolucionat cap a camins que fa un temps no podíem ni sospitar, i és per això que els reptes de futur s'adrecen a obrir noves rutes de difusió on ser presents. I és així com també s'està vetllant per difondre la nostra tasca més enllà de les pàgines d'aquesta revista oferint serveis a altres mitjans de comunicació.

I per anar acabant... (poseu-hi alguna sonata de Chopin per acompanyar)

Humans com som, també coneixem les nostres mancances individuals i col·lectives —ai!, uix!—, i és per això que, podeu estar-ne ben segurs, prenem el compromís de continuar millorant en la nostra tasca com a crítics en cada un dels números de la revista i en cada un dels títols referenciats.

A títol personal només puc mostrar el meu agraïment a tot l'equip i convidar-vos a tots els lectors i les lectores a continuar gaudint del seu mestratge en les crítiques que formen

la meitat de la revista que teniu a les mans. I, per altra banda, convidar-vos que ens ajudeu a millorar en tot allò que sigui possible fent-nos arribar les observacions que cregueu adients.

Per acabar, i parafrasejant un lema que Carles Geli, coordinador del suplement de cultura del diari *El País*, ens va deixar com a llegat, vull recordar que «el prestigi com a crítics es guanya amb la suma de la feina». Esperem continuar sumant per guanyar-lo un xic més en cada un dels números d'aquest *Faristol* de diamants.

I recordeu que els crítics de *Faristol* no dormim mai..., la nostra ombra és mooolt allargada...

Desde 1985, año en que si no me equivoco nacía *Faristol*, ha pasado mucho tiempo, y muchos números en su larga trayectoria. Su mayor mérito, creo yo, es haberse convertido en referencia obligada para quienes quieran conocer los más destacados libros destinados a niños y jóvenes publicados en catalán, pues en sus páginas se encuentra la historia de la literatura infantil y juvenil de los últimos veinticinco años en esta lengua.

Lo ha hecho acercando a los lectores aquellos libros que a sus críticos, lectores cualificados, les han parecido los mejores. Y ello, mediante críticas sopesadas, informando al lector y arrojando luz sobre el libro reseñado, sin incurrir en prácticas tan habituales como limitarse al mero resumen argumental de la obra, al uso de tópicos y frases grandilocuentes que poco añaden a la comprensión del libro, a la alabanza gratuita, o al ensañamiento con los defectos de los autores desconocidos y la disculpa de los mismos en los consagrados.

Han seguido, con acierto, el consejo del poeta inglés W. H. Auden, que le pide al crítico guardar silencio sobre las obras que le parecen malas «al tiempo que promueve con vigor aquellas que juzga buenas, especialmente si han sido ignoradas o infravaloradas por los lectores». Larga vida a *Faristol*.

José Luis Polanco (revista *Peonza*)

75 números
de *Faristol*

